

maal, men det kan være, at ærede Medlemmer ikke ere klare over, hvorledes de falde, og det var jeg heller ikke, men ved at sysle med det i Vinter er Spørgsmaalet, hvor forskelligt de Byrder falde paa Kommunerne, blevet en hel Del klarer for mig, og det er det, jeg vil prøve paa at oplyse lidt om her. Skal det lykkes os at skaffe os lidt Indsigt i Kommunerne Byrder, er der kun een Vej at gaa. De Kilder, vi skulle øse af, ere de Oversigter, der fra Amtene udsendes til Kommunerne, hvor de forskellige Kommuner Udgifter til de forskellige Poster ere opførte. Jeg gik da op i Bogsamlingen, men fik kun 5 à 6 Oversigter og maatte da bede om ærede Medlemmers Hjælp her i Salen for at faa de øvrige Oversigter rundt omkring fra Amtene. De Medlemmer, der have ydet mig Bistand i denne Retning, skal jeg herved give min Tak. Jeg saa godt, at det at tage fat paa et saadant Arbejde, var trættende og møjsommeligt, og at det kunde være, jeg ikke vilde faa det fuldført, men alligevel var jeg dum nok til at begynde. Angaaende Oversigterne kan jeg ikke undlade over for den højtærede Indenrigsminister — ja, han er maaske ikke en Gang til Stede, han var her ved Mødets Begyndelse (Afbrydelse) . . . naa, han er derovre — at udtale, at der var forskellige Mangler ved de Oversigter; lige saa mange Oversigter der var, lige saa mange Affattelser havde de omtrent, og det var grumme uheldigt, naar man skulde til at gaa dem igennem, og for enkelte Amters Vedkommende manglede der fuldstændig Oplysninger om Alderdomsunderstøttelsen i det Herrens Aar 1897. Jeg fandt det virkelig underligt, at der ikke kunde blive en Rubrik for Alderdomsunderstøttelsen; for enkelte Amters Vedkommende manglede der Oplysninger om, hvad der var lignet paa Formue og Lejlighed, og hvad der var lignet paa Hartkornet. Det var slaaet sammen til et, saa jeg maatte henvende mig til Statistisk Bureau om de manglende Oplysninger, men de vare da ogsaa saa villige at meddele mig dem. Jeg skal saa om lidt gaa over til at vise, hvordan Byrderne faldt i de forskellige Kommuner her i Landet, men jeg maa beklage, at jeg ikke kan give Oplysningerne saa fyldige, som jeg gerne vilde, idet min Tid endnu ikke er slaaet til til at faa Oversigterne færdige, som jeg har syslet med. Imidlertid tror jeg alligevel, at de Oplysninger, jeg har at give, ville kunne være noget værd. Anlægge vi saa en Maalestok for Kommunerne Byrder for at se, hvordan de i Virke-

ligheden falde, finder jeg kun een Vej at gaa, og det er at se, hvordan de falde paa Hartkornet. Det passer ogsaa særlig godt med vor Tid, thi i Blade, Tidsskrifter, paa Møder, særlig ved Agrarforeningens Møder, svirrer det hver Dag med Udtryk som det „overbebyrdede“ Hartkorn, og jeg fandt da, det var rigtigt at holde sig fuldstændig til Hartkornet og valgte da 1 Td. Hartkorn som Udgangspunkt.

Jeg skal først tillade mig at oplyse, hvorledes Udgifterne falde til *Vejvæsenet* pr. Td. Hartkorn i de forskellige Kommuner. Jeg har sat det i Rubrikker med 1 Krones Mellemrum. Det viser sig da, at 17 Kommuner have 0 Udgifter til *Vejvæsenet*. Nu skal jeg indrømme, at der foruden Bidraget i Penge, 1,931,986 Kr., til lige er Naturalarbejde, der regnes til mellem 3 og 400,000 Kr. Det kan ogsaa være, at der gaar saa mange Amtsveje gennem Kommunerne, at de kunne have Udgift til deres *Vejvæsen*. 46 have under 50 Øre pr. Td. Hartkorn, 57 under 1 Kr., 130: 1—2 Kr., 163: 2—3 Kr., 163: 3—4 Kr., 143: 4—5 Kr., 100: 5—6 Kr., 82: 6—7 Kr., 42: 7—8 Kr., 28: 8—9 Kr., 28: 9—10 Kr., 10: 10—11 Kr., 19: 11—12 Kr., 9: 12—13 Kr., 4: 13—14 Kr., 4: 14—15 Kr., 1: 15—16 Kr., 3: 16—17 Kr., 3: 17—18 Kr., 2: 18—19 Kr., 3: 19—20 Kr., 1: 20—21 Kr., 1: 21—22 Kr., 2: 23—24 Kr., 1: 25—26 Kr., 2: 26—27 Kr., 1: 28—29 Kr., 2: 29—30 Kr. og 9 have over 30 Kr. Det er i alt 1,076 Kommuner i Jylland og paa Øerne. Bornholms Amt har jeg ikke kunnet faa nogen Oplysninger om. Der er i vort Aarhundrede anvendt uhyre Summer paa Forbedring af vort *Vejvæsen*, og Hartkornsbyrderne til Amtet ere ikke smaa, men siden vi have faaet de mange Jærnbaner, er der ikke saa faa Landeveje, der saa godt som kun benyttes af den stedlige Trafik, særlig til Mælkeveje (og vi have jo faaet Mælkeveje paa Jorden), og det slide ikke saa lidt paa vore Veje. Det er nok værd at tage under Overvejelse, om det er retfærdigt, at nogle Kommuner skulle leve som Parasitter, medens andre skulle være Syndebukke.

Jeg skal dernæst give en Oversigt over, hvorledes Udgifterne til *Skolevæsenet* fordele sig pr. Td. Hartkorn i de 1076 Kommuner. Vi have 2 Kommuner, der ingen Udgift have til *Skolevæsenet*. Jeg finder det lidt mærkeligt, men det kan jo være, at de holde private Skoler, saa at der ingen kommunale Udgifter blive. 1 har under 1 Kr. pr. Td. Hartkorn, 1 har 1—2 Kr., 8: 2—3 Kr., 20: 3—4 Kr. Det er jo